

6 §

På talan av en fastighetsägare ansågs det åligga en kommun att ordna vattentjänster för fastigheten. Även fråga om när fastigheten skulle kunna koppla på den allmänna va-anläggningen. I målet prövades om förhållandena var sådana att ansvaret för att ordna vattentjänsterna borde ankomma på va-huvudmannen eller om det i stället borde lösas av en i området aktiv exploatör eller ytterst av de enskilda fastighetsägarna genom samfälliga lösningar. (6 § 2007 års lag)

TP äger fastigheten Vilhelmina Kittelfjäll 1:331 som ligger utanför Vilhelmina kommuns verksamhetsområde för allmänna vattentjänster men inom detaljplan.

TP yrkade att Va-nämnden skulle dels ålägga kommunen att inordna hans fastighet i det allmänna verksamhetsområdet för kommunens vatten- och avloppsanläggning avseende allmänna vattentjänster, dels förplikta kommunen att till honom återbetala 34 375 kr jämte viss ränta.

Kommunen bestred inledningsvis båda yrkandena, men anförde i sin slutskrift att i fråga om att införliva gemensamhetsanläggningen i kommunens verksamhetsområde kommer den saken att behandlas i kommunfullmäktige med utgångspunkt i 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Länsstyrelsen i Västerbottens län avgav efter anmodan från Va-nämnden ett yttrande.

TP anförde:

Det detaljplaneområde som fastigheten tillhör omfattar ett drygt femtiotal fastigheter avsedda för bostadsändamål och fastigheterna ligger samlade. Området gränsar till övrig tätbebyggelse i Kittelfjäll och den tätbebyggelsen ligger redan inom verksamhetsområdet. Hans fastighet utgör, liksom övriga fastigheter i området, en fritidsfastighet, och är en avstyckning av ett större markområde som förvärvats och styckats av för exploateringsändamål av Kittelfjäll Utveckling AB (utvecklingsbolaget). Fastigheten har behov av vattenförsörjning och avlopp. – I vart fall sedan år 2007 har det förekommit diskussioner mellan kommunen och utvecklingsbolaget om hur va-försörjningen skulle ordnas för området som då var föremål för detaljplaneläggning. Vid den tidpunkten, när projektet ännu inte hade påbörjats, uppgav kommunen att man var beredd att ansluta de blivande småhustomterna till den allmänna anläggningen mot en avgift om 38 000 kr jämte en särskild påkopplingsavgift om 2 500 kr per lägenhet (samtliga belopp exklusive mervärdesskatt). Utvecklingsbolaget gick således vidare med projektet under de angivna förutsättningarna. Var och en av de avstyckade fastigheterna utrustades med separata avsättningar till ett inom hela området anlagt dricks- och spillvattennät, som i sin tur var tänkt att kopplas in mot kommunens allmänna anläggning. – När väl de första fastigheterna var bebyggda och frågan om inkoppling blev aktuell, visade det sig att kommunen nu krävde 100 000 kr i anläggningsavgift per fastighet och lägenhet, vilket omkullkastade de ekonomiska kalkylerna för projektet. Till stöd för kravet åberopade kommunen ett avtalsformulär vars innehåll ensidigt beslutats av fullmäktige. Mot slutet av år 2008 blev TP:s fastighet inflyttningsklar, men han saknade alltså tillgång till vatten och avlopp. Inför jul- och ny-

årshelgen blev frågan akut, varför inget annat alternativ stod till buds än att betala den begärda avgiften. En kompromiss nåddes med kommunen som gick ut på att kommunen kopplade in det områdesinterna nätet på sin anläggning mot att avgiften för den dittills enda inflyttningsklara fastigheten erlades. Så skedde också, men inte av utvecklingsbolaget, utan av TP personligen med 100 000 kr. Inför påskhelgen mottog TP dessutom ett krav om ytterligare 25 000 kr som han också betalade. – Han har alltså betalat 125 000 kr inklusive moms till kommunen, men enligt taxan borde han rätteligen ha fått betala 72 500 kr jämte moms, dvs. sammanlagt 90 625 kr. Hans yrkande i fråga om återbetalning, 34 375 kr, utgör alltså skillnaden mellan den summa han betalade och det belopp han rätteligen skulle ha betalat.

Kommunen anförde:

Detaljplan för området har antagits och vunnit laga kraft i september 2007. Exploatering av området görs av exploatören som upprättar en plan för vatten- och avloppsanläggningarna. De väg- och va-arbeten som är nödvändiga för tillkommande tomter kommer att genomföras i tre etapper och kostnaderna betalas av exploatören. Väg- och va-anläggningar skall inom exploateringsområdena handläggas som gemensamhetsanläggningar. Exploatören gjorde i maj 2008 en ansökan om va-anslutning för 31 fastigheter inom exploateringsområdet, däribland en som tillhör TP. Efter beslut i kommunfullmäktige tillsändes exploatören ett avtal varefter diskussioner inleddes och exploatören betalade ett delbelopp. På grund av detta ”öppnade kommunen kranen” vid gränsen till aktuellt exploateringsområde. - Förslag om att aktuellt område, som gemensamhetsanläggning, införlivas i kommunens verksamhetsområde för vatten och avlopp kommer att behandlas i kommunfullmäktige. Detta i enlighet med 6 § lagen om allmänna vattentjänster. Eftersom det belopp som betalades in till kommunen hade bestämts i kommunens va-avtal, har fastighetsägaren genom betalningen godtagit avtalet och det är därför gällande. Kommunen har inte ställt några krav på TP eller någon annan enskild. Exploatören av området har däremot reglerat de debiteringar som kommunen hittills gjort beträffande anslutningsavgifter och brukningsavgifter, vilket tyder på att exploatören anser sig vara part gentemot kommunen. Någon återbetalning till TP är inte aktuell, eftersom kommunen inte ställt några krav på hans fastighet.

Va-nämnden yttrade:

Talan har väckts av en enskild fastighetsägare och det är med den utgångspunkten nämnden prövar saken. Att det dessutom finns en bakgrund som innebär att området har varit och kanske fortfarande är föremål för en affärsmässig exploatering, är inte något som har betydelse på annat sätt än att förhållandena på platsen är av vikt vid nämndens prövning.

Frågan om skyldighet för Vilhelmina kommun att bygga ut sin allmänna anläggning för vattentjänster enligt yrkandet skall prövas mot 6 § vattentjänstlagen. Av bestämmelsen framgår bland annat att, om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning i ett större sammanhang för en befintlig bebyggelse, skall kommunen bestämma ett verksamhetsområde och se till att behovet snarast tillgodoses genom en allmän va-anläggning.

Enligt 6 § vattentjänstlagen är en kvalifikation för tillämpningen av kommunens utbyggnadsskyldighet att va-försörjningen skall ordnas ”i ett större sammanhang”. Med detta avses att utbyggnadsskyldigheten i regel inte tar sikte på ett fåtal fastigheter, utan skyldigheten anses normalt innefatta mer omfattande åtgärder, när det inte är fråga om en befintlig anläggning. Uttrycket ”i ett större sammanhang” som fanns med redan i 1955 års va-lagstiftning, VAL 55, har behållits i såväl 1970 års va-lag som den sedan år 2007 gällande vattentjänstlagen. I litteraturen har angetts, försiktigtvis, att viss ledning vid tolkningen av uttrycket möjligen kan hämtas från departementschefens uttalanden i propositionen till VAL 55 (Qviström: Vattentjänstlagen – en handbok, 2008 s. 50). Departementschefen säger i propositionen 1955:121 (s. 61) att ett antal av 20-30 anslutna fastigheter kan tänkas utgöra ett antagbart minimum, som dock bör kunna minskas, om bebyggelsen ligger så samlad, att sanitära synpunkter i högre grad gör sig gällande. Uttalandet återger visserligen äldre va-lagstiftning, som var inriktad på förekommande av sanitär olägenhet, men uppgiften torde enligt nämndens mening fortfarande kunna tjäna till viss ledning, dock främst när fråga är om ”skyddet för människors hälsa” som saken har formulerats i vattentjänstlagen. I fråga om miljöskydd gör sig dock numera också andra värden gällande.

Således utvidgades va-lagstiftningens tillämpningsområde genom vattentjänstlagen och utvidgningen innebar att också skyddet för miljön numera kan utgöra skäl för kommunen att ordna en allmän va-anläggning. Detta innebär dock inte att kommunen är skyldig att bygga ut en allmän va-anläggning så snart det från vilken miljösynpunkt som helst finns behov av att lösa va-frågor. För att miljöskyddsrekvisitet skall anses vara uppfyllt krävs att det förväntas att den allmänna va-anläggningen förhindrar eller åtminstone väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön (prop. 2005/06:78 s. 45).

Va-nämnden har låtit inhämta yttrande från Länsstyrelsen i Västerbottens län i fråga om huruvida fastigheten bör inordnas i den allmänna va-anläggningen. Länsstyrelsen har anfört att starka skäl talar för att vattenförsörjningen och avlopp behöver ordnas i ett större sammanhang i Kittelfjäll. Enligt länsstyrelsen kan en avtalsreglering mellan kommunen och exploatör anses tillfyllest endast om ett kommunalt ansvar för vatten och avlopp inte föreligger, men i förevarande fall anser länsstyrelsen att det föreligger ett sådant kommunalt ansvar.

Av utredningen har vidare framkommit att saken rör betydligt fler än tjugotalet fastigheter och att detaljplanen medger att omkring femtio fritidshus byggs. Därmed föreligger ett förväntat exploateringsstryck.

Redan den antagna detaljplanen, med den belastning detta innebär för vatten- och avloppsförsörjningen inom området, gör att det enligt Va-nämndens mening inte kan anses föreligga någon tvekan om att frågan om vattentjänster behöver lösas i ett större sammanhang såväl för den aktuella fastigheten som för det område där fastigheten är belägen.

Nästa fråga är därmed om förhållandena är sådana att ansvaret för att ordna vattentjänsterna bör ankomma på va-huvudmannen eller om den i stället bör lö-

sas av exploitören eller ytterst av de enskilda fastighetsägarna genom samfällda lösningar.

Utgångspunkten i va-lagstiftningen är att det i första hand är en uppgift för det allmänna att ordna vattenförsörjning och avlopp i ett större sammanhang. Den bebyggelse som betjänas av eller ligger inom det område där förutsättningarna för kommunens utbyggnadsskyldighet är uppfyllda, bör alltså enligt nämndens mening ingå i ett verksamhetsområde enligt vattentjänstlagen. Som framgår av lagens förarbeten har riksdagen sålunda ställt sig bakom den bedömningen, att lagen inte bör innehålla några bestämmelser om att kommunen skall kunna besluta om va-samverkan mellan fastighetsägare som ett alternativ till en kommunal va-anläggning (prop. 2005/06:78 s. 37 f., bet. 2005/06: BoU 8, rskr. 2005/06:213).

Således låter sig uppfattningen att ett verksamhetsområde är påkallat i ett visst område svårligen förenas med den lösning som kommunen åtminstone tidigare förespråkat, nämligen att låta exploitören och slutligen de berörda fastighetsägarna själva ansvara för samfällda anläggningar som i sin tur skulle anslutas till ett kommunalt stomnät. Det nu sagda innebär dock inget hinder för kommunen att i verksamhetsområdet införliva en va-anläggning som har byggts av en exploitör.

Det här anförda leder sammanfattningsvis till slutsatsen, att TP:s yrkande om fastighetens inordnande i en allmän va-anläggning skall bifallas på det sätt som framgår av Va-nämndens avgörande.

När det sedan gäller den av TP fordrade återbetalningen har hans utbetalningar skett för va-tjänster till en fastighet som är belägen utanför verksamhetsområdet. För fordringar, som rör va-förhållanden utanför verksamhetsområdet, är emellertid inte Va-nämnden rätt forum. TP:s yrkanden i denna del skall därför avvisas. Han kan dock få sin fordran prövad av allmän domstol efter ansökan dit.

Va-nämnden fastställde att det enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster åligger Vilhelmina kommun att ordna vattentjänster för fastigheten Vilhelmina Kittelfjäll 1:331.

Va-nämnden bestämde att fastigheten skall kunna koppla på den allmänna va-anläggningen senast den 1 september 2011.

Va-nämnden avvisade TP:s yrkande om återbetalning av yrkat belopp.

Beslut 2010-02-25, BVa 6
Mål nr Va 61/09

Kommunen överklagade till Miljööverdomstolen som fastställde Va-nämndens beslut
Dom 2010-07-05
Mål nr M 2350-10